

Hovedmålseksamen – Vår 2021

Del A – Kortsvarsoppgave

De evige sekundene

I utraget fra romanen «Sangen om den røde rubin» fra 1956, kan vi se hvordan forfatter Agnar Mykle bruker ulike virkemiddel for å skildre tankene til Ask Burlefot.

Utdraget har en aural allvitende fortellertype: «En følelse av grusom panikk griper han». Fortellertypen gjør at vi straks kan få et innblikk i hvordan Ask føler seg. Han er forelsket og nervøs, da han ønsker at den unge kvinnen også er forelsket i han.

Ask har spurt den unge kvinnen om hun vil gå ut sammen med han, og Mykle bruker hyperbol for å beskrive sinnsstemningen hans før han får svaret. I midten av utdraget får vi oppgitt «... det første ord vil få hans verden til å eksplodere i en sky av glasstøv». At hans verden vil eksplodere, kan tolkes som at Ask er «høy» på kjærlighet og at han er stresset for å bli avvist.

Mykle skildrer også hvordan Ask har det ved hjelp av metaforer: «som om han ved en ubesindig manøvre har styrt seg helt ut, ut på det nådeløse dypet ...». En ubesindig manøvre kan gi konnotasjoner til noe kaotisk og ukontrollert. Dette kan gi oss et inntrykk av tankene og eventuelle scenarioer som strømmer rundt i hodet til Ask, mens han venter på svaret. Det kan tolkes som at forfatteren har brukt lange metaforer for å få situasjonen til å virke lenger enn den faktisk er. I hodet til Ask virker det som hun bruker en evighet på å svare, fordi han er så nervøs, men i virkeligheten tar det kanskje bare noen få sekunder.

Som avslutning kan vi si at Agnar Mykle har benyttet seg av flere virkemiddel for å gi oss et godt innblikk i hvordan Ask føler seg under denne hendelsen.

Kilder:

Mykle, Agnar. Sangen om den røde rubin. Oslo: Gyldendal, 1956. Utdrag.

Del B – Langsvarsoppgave

Oppgave 1

Jakten på tilhørigheten

De to tekstene «Det lysnet i skogen» og «Byen» er skrevet av henholdsvis Jørgen Moe i 1850 og Sigbjørn Obstfelder i 1893. Både Moe og Obstfelder var norske forfattere, men kjent fra ulike litteraturhistoriske epoker. Jørgen Moe er nok mest kjent for sin innsamling og utgivelse av norske folkeeventyr sammen med Peter Christen Asbjørnsen, under romantikken. Sigbjørn Obstfelder er en av de fremste representantene for modernistisk lyrikk i Norge og blir dermed sett på som en modernist. Tekstene «Det lysnet i skogen» og «Byen» kan derfor virke svært ulike, men både tema og budskap har mange fellestrekk.

Diktet «Det lysnet i skogen» er et eksempel på et typisk romantisk verk. Motivet i diktet kan sies å være at det lyriske jeget ser ut mot bygda og tenker tilbake på barndommen sin der. Det kan tenkes at livet på landet var bedre enn livet på byen, noe som også kan tenkes å være budskapet. Det lyriske jeget blir grepet av «en lengsel til skog og til fjell» og kjenner på at skogen og fjellvannet hadde «for første gang suset sin vemodstanke inn». Her kan det tenkes at det lyriske jeget blir vemodig av å tenke tilbake på den svunne tiden i sitt barndomshjem, i kontrast med livet han/hun har nå.

Et tema som kommer tydelig fram er lengsel. Det lyriske jeget lengter tilbake til naturen når han/hun «går i den myldrende by». Lengselen til det lyriske jeget er intens, og man får et inntrykk av at barndomshjemmet og naturen stod han/hun nær. Et annet tema kan være fremmedgjorthet. Det lyriske jeget omtaler bygda som sitt hjem, og det kan virke som at han/hun føler en sterkere tilhørighet ved «de brede fjorder, der skar seg inn i bukt» enn i «de bonede, skinnende saler». Denne minkende følelsen av tilhørighet kan igjen knyttes til et eventuelt budskap om at livet på landet er bedre.

I sakprosadiktet til Obstfelder kommer også naturen fram, men den er ikke like romantisert som i diktet til Moe. Det lyriske jeget reiser fra «de kalde fjell og det sorte fjellvannet» for å se på livet i byen. Han/hun må komme seg vekk fra fjellet da han/hun ikke har «hørt sin egen røst» ei «sett et menneske» på flere uker. I slutten ankommer det lyriske jeget byen og blir forferdet over observeringene. Diktet ender med en gjentakelse av at «de er vanvittige, de er vanvittige» som kan tolkes som at det lyriske jeget blir oppgitt av by-menneskene.

Tematikken kan på mange måter sies å være det samme som i diktet til Moe, spesielt dette med lengsel. I dette tilfellet kan det virke som om det lyriske jeget lengter etter et fellesskap. Det beskrives også en form for fremmedgjorthet i diktet til Obstfelder hvor det lyriske jeget ikke føler tilhørighet til byen allikevel.

Begge tekstene er like ved at de inneholder en slags inderlighet og sterke følelser, noe som var svært typisk for romantikken. To av inspirasjonskildene til romantikken var den pietistiske inderlighetsdiktningen og pastoralsjangeren. Førstnevnte innebar å gi uttrykk for veldig sterke følelser ovenfor Gud. Sistnevntes viktigste element var naturen, og man følte også på en lengsel tilbake til en forsvunnet gullalder. Begge forfatterene skriver med en slags inderlighet, de lyriske jegene kjenner på en lengsel og begge omhandler til en viss grad naturen.

Diktet til Obstfelder inneholder noen romantiske trekk, men kan allikevel ikke sies å være et romantisk dikt. Det kan være rimelig å si at stemningen i de to diktene skiller de fra å være fra samme epoke, til tross for at dikt i romantikken også kunne være dystre. Ordvalget til Moe er mer positivt preget enn hos Obstfelder. Obstfelder bruker ord som «sort, skrik, angst, isende kaldt og mørke», mens Moe bruker ord som «kjære, sollys, grønne daler, og lysnet». Sort og mørke kan gi konnotasjoner til døden, hvor en tolkning kan være at hvis det lyriske jeget ikke blir en del av et fellesskap, vil han/hun dø alene på de «isende kalde fjellene» som «intet hjerte har». At de ikke har et hjerte kan kanskje tolkes som at ingen hadde brydd seg om det lyriske jeget hadde dødd.

En annen forskjell mellom de to tekstene er språkbruken. Moe har for eksempel brukt interjeksjonen «akk» i strofe 2, noe som flittig ble brukt under romantikken. Obstfelder blander høypoetiske og hverdagslige ord som «skvulper, hjerte, blåne, surring og dansebuler», og dette kan sees på som et modernistisk trekk i diktet.

Til tross for at tematikken i de to tekstene kan sies å inneholde likheter, er oppbygningen svært ulik. Diktet til Moe er bygget opp av 3 strofer med 7 verselinjer i hver strofe. Det er på fast rim og rytme, og rimemønsteret er A-B-A-B-C-C-D. Diktet til Obstfelder er ikke på fast rim og rytme. Det er skrevet 34 linjer på noe som kan minne om frie vers. Siden diktet er et prosadikt, er den skrevet som en kort prosatekst, altså en tekst slik det snakkes uten rytme og

rim. Siden Obstfelder er kjent for sin modernistiske lyrikk, kan det tenkes at diktet er skrevet på frie vers for å vise sammenhengen mellom formen og innholdet, altså at kaoset i byen gjenspeiler seg i den kaotiske og uregelmessige oppbygningen. Denne gjennomtenkte oppbygningen, er et sentralt kjennetegn for modernistisk litteratur.

Det er tydelig at både Moe og Obstfelder er inspirert av naturen og dette kan knyttes til tankene som oppsto i romantikken. I tillegg til inderlighetsdiktningen og pastoralsjangeren, var romantikken inspirert av panteismen. Dette var tanken om at naturen hadde noe guddommelig over seg, som mennesker ikke kunne komme i kontakt med. Moes og Obstfelders mulige «kritikk» på byen kan knyttes til den franske sivilisasjonskritikeren J.B Rousseau, som mente at mennesket måtte tilbake til naturen. Lengselen til barndommen som blir nevnt i diktet til Moe, kan også knyttes til Rousseau sine tanker om en oppvurdering av barndommen.

Begge forfatterene har brukt virkemidler i tekstene sine for å få frem tematikken. I første strofe av «Det lysnet i skogen», har forfatteren benyttet seg av anaforen «jeg så». Dette kan gjenspeile seg i temaet om fremmedgjorthet, da det lyriske jeget står utenfor og ser på noe. Obstfelder har brukt en slags anafor i «jeg løper» og «angst», og det kan se ut som om han har tenkt at disse skal vokse seg gradvis større. I begynnelsen løper ikke det lyriske jeget, men «iler seg til dalen». Jo mer en leser diktet, jo fortere vil det lyriske jeget flytte på seg og jo mer angst får han/hun. Til slutt «løper han/hun videre og videre» og får «mere og mere angst». Denne «nedtellingen» kan bidra til å skape en stressende følelse hos leseren fram til klimakset på slutten, og det kan nesten virke som at ordene skal leses fortere for hver linje. Det kan tenkes at dette skal gjenspeile kaoset i alle tankene som strømmer gjennom hodet til det lyriske jeget.

Et annet virkemiddel som er blitt brukt i diktene er kontraster. I første strofe av «Det lysnet i skogen» får leseren oppgitt at det lyriske jeget står på toppen av et stup og ser ut over barndomsbygda si. En tolkning kan være at bakketoppen er høy, og at det lyriske jeget ser ned på bygda som at han/hun fått en høyere status i kontrast med hvordan status han/hun hadde på bygda. Det kan også virke som om byen der det lyriske jeget bor nå, er mindre preget av nivåforskjeller når det kommer til terreng, i kontrast med «jeg så på de brede fjorder, der skar seg inn i bukt», da dette høres ut som en form for lengsel. Obstfelder bruker mindre abstrakte

kontraster som «ingen sus gjennom blader, men surring av vogner ...». Blader og vogner kan vise til kontrasten mellom stillheten på bygda og bråket i byen.

Avslutningsvis kan man si at begge diktene har både likheter og ulikheter. Primært har de likheter når det kommer til romantiske trekk spesielt når det kommer til inderlighet og lengsel. Sekundært har diktene likheter når det angår tematikken, som kanskje kan sies å være lengsel og fremmedgjorthet. Kort sagt kan det kanskje være rimelig å si at «Det lysner i skogen» handler om lengselen etter å komme seg bort fra et fellesskap, mens i «Byen» er det en lengsel etter å være i et fellesskap. Begge forfatterene har også benyttet seg av ulike litterære virkemidler som anaforer, ord med bestemte konnotasjoner, kontraster og et spesifikt ordvalg for å belyse temaene i diktene.

Når det gjelder ulikheter, er oppbygningen svært ulik. Moe har en fast rim og rytme som ofte ble brukt i romantikken, mens Obstfelder har skrevet et prosadikt med en type frie vers, som var mer vanlig under modernismen. Ordvalgene er også ulike, noe som kan gjøre det lettere for leseren å plassere diktet i en litteraturhistorisk epoke.

Kilder:

Jørgen Moe i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 21. mai 2021 fra https://snl.no/J%C3%B8rgen_Moe

Moe, Jørgen. «Det lysnet i skogen». Digte. 1850. Språklig modernisert

Obstfelder, Sigbjørn. «Byen». Dikt i samling – prosa i utvalg. Oslo: Gyldendal, 1993. Språklig modernisert.

prosa i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 21. mai 2021 fra <https://snl.no/prosa>

Sigbjørn Obstfelder i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 21. mai 2021 fra https://snl.no/Sigbj%C3%B8rn_Obstfelder